

2039

פרוטוקול מס' 6 / ג

מישיבת ועדת הכספים
ירושלים, יום ב', כו' בתשרי תשי"ז - 21.10.1957, שעה 10.30.

רשמה ס.י.

ג כ ח ו :
י. גורי - היו"ר
א. בהיר
ש. דיין
א. הרצפלד
ס. חזני
ב. לוין
י. ספיר
ז. סוזייב

ש. בזק - מזכיר הוועדה

מוזמנים :
שר האוצר ל. אשכול
מר י. עילם - מנהל כללי משרד העבודה
מר ד. בן-דוד - הממונה על התקציבים
מר י. וינר - אגף התקציבים, משרד האוצר
מר ש. אמיר - משרד האוצר
ד"ר ג. קיסרון - משרד המשפטים

סדר-היום:
חלוקת הרזרבה של 10 מיליון לירות לשירותי עליה
העברות מסעיף לסעיף.

- - - -

היו"ר י. גורי :
אני פותח את הישיבה, ומקדם בברכה את חברי
ועדת הכספים.

לפני שנתחיל בסדר היום, אני רוצה להקדים כמה
מלים. הנסיון של הפעלת המכשיר של ועדות המשנה הוביח את עצמו, וכדי
שנוכל לכלכל את עבודת ועדת הכספים בצורה תקינה יותר ולנצל יותר את
המליטה לבירור בעיות ודיונים יותר מקיפים, נצטרך גם במושב החורף
להפעיל את ועדות המשנה.

אנחנו עוברים לסדר היום. המדובר על פרטי
החלוקה של הרזרבה לשירותי העליה. קיבלנו דברי הסבר בכתב. הושקעה
בזה בודאי מלאכה לא קטנה.

אבקש את שר האוצר לפתוח.

י. ספיר :
לפני דברי שר האוצר, אני רוצה לשאול מה
פתאום הופיע הסכום הזה של 10 מיליון לירות
בתור רזרבה סיוחדת לחלוקה לשירותי עליה?

היו"ר י. גורי :
בתקציב הכללי מופיע סכום של 10 מיליון לירות
לחלוקה, מתוך כך שראו מראש שיהיה צורך
לממן צרכים נוספים של העליה. ייתכן שגם הסכום הזה איננו מטפיק,
ויש להניח שהתקציב הנוסף שיוגש לכנסת בשלב יותר מאוחר גם כן יכיל
בוודאי - אם בצורה מפורשת או בצורה סמויה - סכומים, אשר אילמלא
תוספת העליה בשיעור כזה, בוודאי לא היו מופיעים.

י. ספיר :

אם אנחנו עומדים לדון בתקציב נוסף, אנלי מוטב שנדון על זה יחד עם התקציב הנוסף, מאחר שאני טניח שהכספים האלה כבר הוצאו.

היו"ר י. גורי :

אינני חושב שיהיה זה נכון לעשות כך. זה דבר שכבר בא לעולם. התקציב הנוסף עוד לא. אז לשם מה לדחות? אני מסער לעצמי שהגיעה שעתו של הסעיף הזה שנאשר אותו, נאשר את החלוקה. הדבר דרוש בוודאי גם לאוצר פסעמי חוק ופורמליות.

שר האוצר ל. אשכול :

כאשר הגשנו בשנה שעברה את התקציב, זה היה בתקופה שלא ידענו באיזה עולם אנחנו עומדים גם ביחס לעליה וגם ביחס להכנסות. מאז ועד שהתחלנו לדון בתקציב, היתה לנו אפשרות להביא עוד תוספת. אחר כך איחדנו את שני הדברים, התוספת היתה מכוונת לעליה החדשה. אישרנו את הסכום הזה של 10 מיליון לירות. יש שרים שחושבים שבכלל את הכסף להוצאות כאלה צריך להכין מראש. אני חושב קצת אחרת. אני אמרתי: כראשית השנה אין צורך להגיד שיש עוד 10 מיליון לירות. אני שומע אפילו שמשרד העבודה אומר שגם זה לא יספיק.

חוק מזה, כאשר יש כסף - כל משרד מוצא טנחוך לו עוד. אז אמרנו שיש רק 10 מיליון לירות. הופיעו תביעות אחדות, בין התובעים גם משרד הסעד. אני אז חשבתי על סכום קטן במיליון לירות מזה שהם מבקשים.

לימים כבדה עלי יד התביעות של הרשויות

המקומיות והעיריות. וראיתי הכרח לחפש איזה פתרון להקלה, והבטחתי להם אז במשא ומתן עם שר הפנים שאקח מתוך ה-10 מיליון הללו סכום של 2 מיליון. יש מקום לסעון שהעליה של השנה ושל השנים הקודמות הטילו על שכמי העיריות מעטטות כבדות שנובעות מן הקליטה, אם זה מתבטא בבניית בתים, סלילת כבישים, תאורה, גיוב ותעסוקה. ובכן במשא ומתן עם העיריות היה מדובר על 4-5 מיליון לירות. ואתם יודעים את מצב הדברים, החובות מצטברים, ודומני שמשרד הפנים עושה מאמצים לרסן ולהחזיק מאהו במסגרת, במידה שזה ניתן, אולם החובות הצטברו כבר קודם לכן, ואינני בטוח שעכשיו לא עושים יותר ממה שצריך היה לעשות בהשוואה לסקטורים אחרים בחיינו בארץ. ובכן מן הסכום הזה נתן למשרד הפנים 2 מיליון לירות.

בנוגע למשרד הסעד, אמרתי שלכתחילה סברנו

שגם לו יהיה חלק ב-10 מיליון לירות אלה. התביעה היתה כמובן הרבה יותר גדולה, היא מתבססת על התביעה של הגדלת העליה, וגם על הגדלה מסויימת של המנות הביתיות לקודמים. הגענו לסכום של 1.5 מיליון לירות.

למשרד העבודה נשאר סכום של 6.5 מיליון לירות.

אינני יכול להגיד שאני עצמי מרוצה מזה, משרד הסעד - בוודאי לא, אבל הייתי מאוד רוצה לקנות שבכל זאת נוכל בסכום זה, או כמעט בסכום הזה, להסתדר עם ענייני העבודה והדחק. אני אומר, כמעט בסכום זה, כי אני חושב שהם יבקשו עוד.

אשר לתקציב הנוסף - אני רוצה לבקש יחד אנושי,

אם מותר להגיד כך, כי אני נמצא בבעיה בענין זה. נהגנו לפעמים בראש השנה להביא תקציב מילואים. זה נהוג כמעט בכל הארצות. ישראל אינה יחידה. יש תקציב נוסף גם בצרפת וגם באנגליה. יש בזה כמה מגבלות, עצם הדבר שכאשר המשרדים שומעים שיש תקציב נוסף, אז כל אחד מוצא במה להשקיע. כשנביא את התקציב הנוסף, אלה לרוב דברים מחוקקים. אם אנחנו הולכים בדרך זו, אינני יכול לראות בראשית השנה אם נצטרך עוד 10-15 מיליון או לא. אם נצליח לגמור את השנה ב-3%-4% עליה, זה כדאי, זה אמנם יוסיף מעטטות, אבל זה כדאי.

אשר ל-10 מיליון לירות אלה, הוחלט שצריך להביא

את זה לוועדת הכספים. ובכן זוהי ההצעה ואלה הפרטים שעובדו על-ידי המשרדים.

י. ספיר :

מדובר כאן על 10 מיליון לירות רזרבה לשירותי עליה, 6.5 מיליון מתוכם מיועדים למשרד העבודה, מחולקים לפי סעיפים ומסלימים סעיפי תעסוקה, עבודות דחק ועוד סעיפים רגילים בתקציב, לאו דווקא לעולים. אני שואל האם זה רק לעולים או לא?

שר האוצר ל. אשכול :

במקום שנאמר עליה, הכוונה היא גם לעולים שכבר הגיעו לארץ לפני כן.

י. ספיר :

יש סעיפים שמוגדר באופן ברור שהם מיועדים לעולים, ולגבי אחרים - לא. אני יכול להניח שזו תוצאה מן העליה. אם התכוונו אז, בזמן קביעת התקציב, לרזרבה מיוחדת לשירותי עליה, אז אני יכול להניח לפי התמונה הזו שלא כל 10 המיליון הולכים לעליה. אז היכן פה ההבדלה. איבני שולל שיקציבו כספים לדברים אחרים, אולם אז צריך להגדיר זאת. כי כאשר באים לוועדת הכספים ואומרים: יש צורך ב-10 מיליון לירות לשירותי עליה - כולנו מסכימים. אולם אם הייתי צריך לדון על אותו תקציב של עבודות דחק, שלגביו יש לי הסקפה מסויימת, ואילו ידעתי שמתוך 6.5 מיליון לירות אלה המיועדים למשרד העבודה 3 מיליון לירות מיועדים לתוספת כסף בשביל כל מיני עבודות, לא של עולים חדשים, הייתי מהסס לוטר אם אני מוכן לזה. ולכן אני שואל איפה אני יכול לקבל הבהרה ברורה כמה מזה הולך להעסקת עולים או לטיפול בעולים חדשים, וכמה מזה הולך לתת להגדלת הסעיפים.

דרוש לנו גם הסבר ממשרד הסעד, כיצד מתחלק הסכום. במידה שיש סכומים המיועדים לעולים חדשים והם מוגדרים בתור שכאלה - אני מבין; אבל פה נאמר עבודה קהילתית, מה זה אומר? האם זה אומר פקידות?

במשרד העבודה הוגדל התקציב לעבודות דחק ולעיסוק בעבודה ב-2 מיליון לירות, כלומר ב-60% לגבי התקציב הקודם. איבני יודע באיזו מידה זה בקשר עם העליה החדשה, הייתי רוצה לקבל הסבר בענין זה. יש פה מצב מוזר שאני שופט עליו גם מתוך העתונות וגם מתוך הסציאות. כנראה שקיימת עובדה שיש בשטחים שונים של הטשק הישראלי חוסר בידיים עובדים. כנראה שהמחסור בידיים באזורים אלה נובע מהעובדה של תעסוקה במסדים לא קטנים בעבודות דחק. הסכום הקודם של 2,312,000 לירות לא היה מיועד להוצאה עד אוקטובר, אלא זו הייתה התכנית לכל השנה. מתברר שזה לא הספיק. אז בין אם אומר שהוציאנו את כל הסכום עד עכשיו, וכדל להסלים את השנה יש צורך בעוד 2 מיליון לירות, ובין אם אומר שמתוך 2,312,000 לירות נשאר עוד סכום מסוייט אלא שצריך להגדילו - זו בכל זאת הגדלה של 60%.

היו"ר י. גורי :

אתה בוודאי לוקח בחשבון שלא את כל הפועלים אפשר להעביר ממקום למקום.

י. ספיר :

אמרתי: האזורים שבהם מורגש מחסור בידיים עובדות, באותם המקומות יש הרבה עבודות דחק.

אם נאמר הגדלה לייצור טקסטילי, איך זה עונה על הבעיות, ובעיקר על העליה החדשה? באיזו צורה הענין מתדר עם הרשויות המקומיות? זה סכום של 350,000 לירות, מהי השיטה שלפיה פועלים בענין זה, אם כי פה זו הגדלה יחסית לא גדולה.

נאמר פה: מקדמה לתעסוקה נוספת, מסח תשי"ז. אני מבין שזה חוק.

כאשר נאמר קרן לתעסוקה, פרט חדש, האם לא היה בכל התקציבים משהו דומה לזה?

שר האוצר ל. אשכול : בשנה שעברה זה לא היה.

י. ספיר :

מה הביא לידי כך שהצורה הזו הופיעה פתאום מחדש לאחר שנעלמה מהתקציבים? האם חל איזה שינוי, וכיצד מבצעים את זה.

י. קרנמן :
 בדברי ההסבר להצעת תוספת התקציב למשרד
 הסעד כתוב שפרטי ההוצאות מבוססים על עליה
 של 100,000 יהודים בשנת 1957/58. נדמה לי שלא נגידע למספר זה של
 עולים בתקופה הזו. נשאלת השאלה כיצד מבוססת הצעה זו של התקציב
 הנוסף. הייתכן שצריכים להקציב סכום נוסף לסעד בלי קשר עם מספר
 העולים שיבואו? אולם אם זה מבוסס על עליה של 100,000 איש, אז יש
 כגון סתירה. אני מבקש הסבר על כך.

ט. חזני :
 אני חוזר לענין של מקדמה לתעסוקה נוספת,
 פסח תשי"ז. פסח תשי"ז פירושו מספר ימים
 לאחר אישור התקציב היסודי. כיצד צריך להבין זאת שכבר זמן מה לאחר
 אישור התקציב התברר שלא מספיק הכסף של התקציב הרגיל?

ביחס לקרן להגברת התעסוקה בתעשייה, זה
 לא הופיע בשנה הקודמת. כיצד פועלת הקרן הזאת, מי מאשר את הסכומים,
 לאיזה טפעלים, באיזה תנאים ניתן הכסף הזה ומה הבטחון שזה אמנם
 מגביר את התעסוקה?

הכשרה טקצועית לנוער - האם זה גם כן לא
 היה בתקציב? זה דורש הסבר. הרי הפעולה נמשכת, היא לא נפסקה,
 ועכשיו היא מתחדשת. אני מבקש הסבר על כך.

הייתי מבקש עוד סקירה קצרה לפחות על מצב
 התעסוקה עכשיו, עד לקטיף, או בין הכותנה והקטיף.

אני מקדם בברכה את ההגדלה, הקטנה אמנם,
 של שיעור התמיכה למשפחה הנזקקת לסעד, גם אם אינה משפחת עולים חדשים
 שהגיעה השנה.

ש. דיין :
 אנחנו שועטים שפועלים לא טעטים במקרים לא
 טעטים אינם רוצים ללכת לעבודה בחקלאות.
 השאלה היא אם נותנים להם מה שהם רוצים, האם נותנים להם דבר אחר,
 או לא. איבני חושב שחקלאות זה סיביר, ואם נוהגים כך - לדעתי זה
 לא טוב. אני שואל זאת בצירוף טענה, משום שאני יודע שלא הולכים,
 אז נותנים להם עבודה אחרת. בכל אופן, האם אפשר לקבל תשובה סוטטכת
 על כך ממשרד העבודה.

משרד הסעד מבקש סכום של 200,000 לירות כדי
 להוציא סתיישבים אשר לא נקלטו בהתיישבות, ולסקם אותם באיזו צורה
 אחרת. השאלה היא אם זה לעתיד או לעבר. אני יודע שיש מקרים לא
 טעטים שסתיישבים רבים תפסו משק רבית ולא הצליחו בזה. האם כבר
 הוצא הסכום הזה או שעומדים להוציאו? הייתי רוצה לדעת באיזה
 מקומות ומה מספר האנשים. לי נדמה שהפעולה טרם נעשתה.

א. בהיר :
 אם זכרוני איננו מטעני, בשנה שעברה כאשר
 דיברנו על 10 מיליון לירות אמרו לי שיש
 בתוך הסכום הזה מיליון לירות בשביל משרד החקלאות לענין ייעור וטעטים
 פה אני רואה סכום של 600,000 לירות. האם אפשר לדעת מה התכנית ומה
 ההגדלה הזו, והאם 600,000 לירות אלו הן בהתאם לתכנית אשר בזמנו
 הודיעו לנו עליה.

א. הרצפלד :
 בדברי ההסבר להצעת תוספת התקציב למשרד הסעד
 יש תמיכה אישירה למשפחות העולים 740,000
 לירות, מינוס 120,000 לירות, שהוא הסכום שאושר למטרה זו בתקציב
 1957/58. אחר כך נאטר שהסכום המוצע סיועד לתמיכה ב-10,000 נפסות
 שיגיעו בהדרגה במשך השנה לפי מיכסה ממוצעת של כ-12,300 לירות
 לחודש. הייתי רוצה לקבל על כך הסבר.

נ. לוין :
 נוכחתי לפני זמן מה בישיבה בקשר להטיית מי
 הירקון. שם למדתי לדעת ששר הפנים קיבל
 סכום של 6.4 מיליון לירות בשביל ביצוע העבודה הזו. לשם ביצוע גמר
 העבודה נחוץ עוד סכום של 3.2 מיליון לירות בשני תשלומים, אולם טוב
 יותר היה אילו כל הסכום הזה היה ניתן בבת אחת השנה.

אני רואה פה שלעבודות הדחק הוקצב סכום של 1,550,000 לירות. האם אי אפשר לעשות הטיית עבודות הדחק בשביל הטיית טי הירקון?

היו"ר י. גורי: מה שמענתו של הסעיף על עבודה קהילתית? יש פה הגדלה של 10,000 לירות. חוץ מזה אני זקוק להטבר לשוני, אינני יודע מה זו עבודה קהילתית.

י. וינר: זו שיטת עבודה שקיימת בארצות-הברית, ועכשיו התחילו בה בארץ.

שר האוצר ל. אשכול: אני רוצה לענות על כמה מהשאלות, ואתחיל בסאלתו של חבר הוועדה לוי. בקשר להטיית טי הירקון. אילו הדבר היה אפשרי - בוודאי שהיינו עושים זאת. אולם בעבודה כזו אי אפשר לנצל את פועלי הדחק, כי פה יש יותר עבודה של סכונות. אנחנו נשוב לענין זה כשנספול בתקציב הפיתוח. כולנו מעוניינים שהעבודה הזו תיעשה. יש דין ודברים עם הרשויות המקומיות, כולנו בדרך כלל פתייחסים לזה בחיוב. אני מקווה שבתקציב הטילוחים או בתקציב הפיתוח החדש נעשה זאת.

לחבר הכנסת דיין - הכוונה היא לאותה הפעולה שנעשית עם המחלקה להתיישבות. זה תהליך, אבל תוך שבועות או חודשים אחדים אנחנו מצליחים לעשות משהו.

ש. דיין: האם סידרו את האנשים באיזה מקום?

שר האוצר ל. אשכול: בחלקם - כן. דירה בוודאי סודרה, כי אחרת לא היו עוזבים את מקניהם. עכשיו עומדת שאלת הפרנסה.

אשר לעבודות הדחק - לא פעם ניסינו לקחת אנשים שיעשו לטפל חצץ. מסתבר שזה יעלה יותר במטבע זר מאשר אם יעשו זאת בטכונה. בקשר לכותנה - ברור שכותנה עם גשם מעטיקה יותר אנשים מאשר כותנה בלי גשם. אם יש עוד 90 או 85 אלף יהודים, מטבע הדברים שחלק רציני מהם מגיע ללשכת העבודה. אם הם נמצאים בירושלים, קשה להשתמש בהם באשדוד, אולם בכל זאת טובילים אותם.

בקשר לתמיכה במשפחות עולים, מספיק אם מספר הנזקקים גדל ב-2% אפילו, כדי שיהיה צורך בסכום יותר גדול. עשינו גם משהו בעניני בריאות, אולם גם שם הוספנו משהו טקור אחר.

א. הרצפלד: יש לי עוד שאלה, שאינה בוגעת כל כך לריון של היום. קראנו בדבר הטוקסים בכביש גבולות-צאלים. וכשקוראים זאת, יודעים באיזה הוצאות זה כרוך: טרקטור ניזוק, האיש נפצע וכו'. אני שואל האם אין בודעת מסרד העבודה לסדר זאת, ולשלב את זה בענין התעסוקה? מדוע לא מתעורר רגש האחרייות, לפתור אחת ולתמיד את בעיית האזור הסטובן הזה?

שר י. עילם: אני רוצה להשיב על השאלה בנוגע למקדמה נוספת לפס"ח תשי"ז. בישיבת ועדת הכספים לפני אישור התקציב, בחודש סרץ, הוגשה הצעה להוסיף לסרד העבודה לצורך תעסוקה סכום של 2.8 מיליון לירות, אולם במקורות לכיסוי התקציב הזה היו רק 2 מיליון לירות. דובר אז על כך שיש צורך במקדמה שתבוזל לצורך עריכת סדרי עבודה לפני החג, בשיעור של 800,000 לירות. זה נשאר ללא מסקנה, כי זה לא היה בטעמד פורמלי. עכשיו אני בא לכסות מתוך הרזרבה את המקור שההוצאה עליו היתה אז, וזה לא בכלל בתקציב שבא כשבויעיים או שלושה לאחר סכך.

אשר להעברת פועלי הדחק לביצוע עבודת הטיית טי הירקון - כבר הסביר שר האוצר שאי אפשר לעשות זאת מסיבה פשוטה טאד, שזוהי עבודה בעיקר של מיכון ושל חומרים ולא ניתן לשלב בזה עבודת ידיים. אנחנו בכלל מתלבטים במסרד העבודה ובמחלקת עבודות ציבוריות, למשל בקשר לכבישים, באיזו סידה אפשר לרתום את הנושא הזה של עבודות יזומות במקום עבודות אחרות, שמא ניתן לשלב את זה בכביש. ואנחנו מגיעים לידי מסקנות שליליות, כי עבודות ידיים

אינה יכולה לעמוד מול עבודת מכונות. ומלבד זאת שהמכונה עושה עבודה בהיקפים גדולים, יש גם עבודות באגמים, יש עבודות בכריית תעלות. ואין זו רק שאלה של התאמת פועלים לאזור. עשינו כמה חישובים שאם נרצה באופן מלאכותי להטיר את המכונה בידיים, אז גם העבודה תעלה יותר ביוקר, ושכר העבודה הנמוך שהאיש מקבל יימצא כולו כהוצאה עודפת. יצא שהוא היה בשטח, עבר וטרח, ואינו זוכה לפרוטה אחת של שכר טבעי, כלומר שאינו נותן איזו שהיא תוצאה. ולכן עדיף לארגן עבודות מסויימות, וכאן מבלי משרד העבודה בהתאמה עם משרד החקלאות את היחס המיוחד לענייני ייעור, שזוהי הזדמנות שאינה עומדת בשום יחס לבולדוזרים וחומרים וכך הלאה, לכן אנחנו מעריפים במקום להוציא את שש הלירות לאדם שלא יביא שום תועלת, אנחנו מסקיעים את זה והוא נוטע עצים, או שהוא מעורב בחלק בהכשרת קרקע או ניקוז. אנחנו רואים שכמה כבישים שנבנו בשיטה של עבודת ידיים הם פגומים במיוחד, כי כל המילויים בלי היפוך של מכונות אינם נותנים הרבה.

ש. דיין:

האם אתה עושה גם את החשבון של הדולרים, של אמורטיזציה של מכונות וכו'?

מר י. עילם:

החשבון שאני עושה הוא חשבון משולב לא של אינטרס בעל העבודה, אלא האינטרס של הארץ. באותה מידה אפשר להגיד למה לנו לעבוד בנולים אומוטטיים, בחזור לנולי יד, שאם עובד בהם יום תמים ולבסוף מוציא כמה מטרים בד בלבד.

אנחנו עושים את כביש אילת. הוא עולה כ-3.5 מיליון לירות. אילו הכביש כבר היה קיים, היו חוסכים בהובלה של חומרים והיו מקצצים לפחות 400-500 אלף לירות. משתמשים במכונה ואז הוא עולה כמה שעולה, אולם הכביש יהיה טוב. אילו היו משתמשים בעבודת ידיים - הכביש לא היה עומד במבחן זמן רב. על כביש אילת עובדים למעלה מ-120 פועלים. הפועלים האלה הם נהגים, מובילים וקצת שוטרים על הפועלים הפשוטים.

לענין העבודות החקלאיות של העונה, באיזו מידה אין כפילות. מצד אחד יש מחסור בידיים כדי לפלא את התפקיד הלאומי של הורדת היבול, ומצד שני לא עושים עבודה יזומה וברוך זו מונעים מפועלים ללכת לעבודה זו. זו שאלה רצינית. אילו הכותנה והבוטנים היו מפורזים בארץ באופן רגולרי על פני כל שטחי הארץ, ייתכן שאפשר היה להביא את המצב באותם המקומות לכך שכמעט או לגמרי לא תהיה עבודה יזומה בשום מקום בארץ, פרט אולי לקשישים או מוגבלים שזהו נושא בפני עצמו. באותם המקומות בהם יש כותנה, שם אין עבודה יזומה לשום אדם. בכל דרום הארץ, דרום סתל-אביב, סטיעים אנשים לא רק סנס-ציונה ששם היו הפגנות. גם בבאר-שבע סגרו את טרכו ההכשרה, ותלמידים עובדים בדרום. סטיעים אנשים גם מירושלים ובית-שמש לדרום. זה עולה כסף רב, אבל זה שווה. אנחנו מובילים אנשים עד טרחק של 60-70 ק"מ.

הבעיה של מחסור באנשים קיימת בדרום. כבר לקחנו דברים עם משרד החקלאות לגבי התכנית של הכותנה בשנה הבאה, לעשות זאת גם באזורים אחרים כדי שלא ייווצר מצב כזה. אילו לא היתה באה הפחתת העליה בחודשים האחרונים, הפניה היתה כמובן מכוונת לדרום, וכל הבעיה אז לא היתה קיימת.

י. ספיר:

מה הן עבודות הדחק הטבועות, במידה שטבועות, בשילוב עם מיטהו, ואיזה שילוב?

מר י. עילם:

דרשנו מהקרן הקיימת שתפסיק עכשיו את העבודה בדרום הארץ כדי שכוח העבודה שלה שהוא פחות או יותר סטבילי יופנה לקטיף הכותנה. מבוצעות עבודות יזומות בכמה רשויות מקומיות. לגבי הקשישים, יש הידור מיוחד אהם. לכן בשעה זו לא נעשית עבודה בשום מקום על תקציב של עבודות יזומות תחת איזה שם שלא יהיה, במידה שאפשר אפילו בדוחק להוליך את האנשים לעבודות הטבעיות. ויש לנו סיבוכים. למשל יש עבודות בחפירות ארכיאולוגיות או בטיפור אחרים היסטוריים, שהן צריכות להיעשות עם מלומדים ועם צוות מקצועי. הפסקנו אותן. איננו נותנים אנשים, כי את כולם אנחנו מפנים לצד הטבעי.

לטאלתו של חבר הוועדה בהיר על מיליון
 הלירות בחקלאות לצורך ייעור - זה מכוון לתכנית מסולבת בין משרד
 החקלאות ומשרד העבודה לנטיעת אקליפטוסים, וההסדר הוא שהכסף עומד
 לרשות משרד החקלאות הולך לחוטרים, מסתלות וכו', ושכר הפועלים מופיע
 צאצא במטגרת משרד העבודה.

לענין התעשייה - היה צורך בקרן תעשייה להכנסת
 פועלים לבתי-חרושת. בתקציב 1955/56 דוטני היה סכום של 3.6 מיליון
 לירות. זה פועל במשותף עם משרד המסחר והתעשייה, משרד העבודה והבנקים.
 יחד זה נותן סכום של 5-6.5 מיליון לירות. בזמן הדיון על התקציב
 הועבר סכום של מיליון לירות ממשרד העבודה למשרד המסחר והתעשייה, והופיע
 שם בקרן התעסוקה לצורך זה. האמצעים מהקרן הספיקו לחלק מכספים חוזרים,
 לכן עכשיו צריך לעשות הגדלה. חשבנו בראשית השנה שזו תהיה הגדלה
 מהמסלה של 2.5 מיליון לירות, וכ-1.5 מיליון לירות מהבנקים. הסכום
 הצטמצם. אולם מתוך הסכום המופיע כאן, מיליון לירות תופס ענין יובל-גד.
 זכור לכם הנושא הזה של סגירת המפעל או הקטנתו, כי תקציבי המים למפעל
 הארצי ומכון ב' צטמצמו, הייצור לא יכול להיות מלא, אז נעשה צירוף של
 כמה מקורות שאיפשרו להמשיך את העבודה. אנחנו חשבנו שזה יספיק עד
 ינואר או פברואר, אולם קרוב לוודאי שבסוף נובמבר הבעיה הזו שוב
 תתעורר.

מ. חזני: האם הקרן הזו מגבירה באמת את התעסוקה, או
 שזה טשטש הון חוזר?

מר י. עילם: יש ועדה מסולבת של האוצר, משרד המסחר
 והתעשייה ומשרד העבודה, ושם מתקבלות הצעות.
 הן נבחנות.

הנושא האחרון הוא ענין החינוך המקצועי.
 התקציב שאוסר בשעתו לקח בחשבון תחת הכותרת המרת עבודות יזומות בלימוד
 מקצועי, גם למבוגרים ובני נוער. החינוך המקצועי טכסה את ההוצאות של
 החוטרים, המדריכים וכל הכרוך בזה. אמרנו שבמקום עבודות יזומות יתנו
 תמיכה לאלה הלומדים כדי שיוכלו להתקיים. את זה אנחנו מכסים מטעף
 של עבודות יזומות. אולם הסכום של 510 אלף לירות לצורך זה למחלקה
 לחינוך מקצועי אינו מאפשר לכסות הכל, אלא בקנה מידה מסויים. נמצא שלא
 נוכל לפתח את העבודה כהלכה, וממילא ילכו אנשים לעבודות יזומות. לכן
 באה פה הבקשה להקציב 400,000 לירות למחלקה לחינוך מקצועי כדי שהיא
 תוכל לכלכל את כל הפעולה הזאת, את שכר המדריכים, החוטרים, והסלמת
 כלים. בדרך זו אנמצאים הרבה אנשים שבסלבי לימוד מקצועי. יש מקצועות
 שלימודם נמשך זמן קצר, ויש מקצועות שדורשים זמן יותר ארוך.

מה שנוגע פה לנוער, זהו טעיף מקביל לטעיף
 הקודם. הטעיף הוא מתייחס לאנשים מבוגרים. זה נעשה בתיאום עם עליית
 הנוער. מבחינה תקציבית ועם גורמים שונים. לימוד המלאכה לא מצא לו
 ביטוי בתקציב הנורמלי. למען עשות את הפעולה לפי ההיקף הדרוש, בחוץ
 לזה סכום של 200,000 לירות.

לגבי הפעולה הזו של הכשרת הנוער אני רוצה
 לומר אכמה דברים. על-ידי הפעולה הזאת אנחנו מבטיחים שלאחר הלימוד
 האנשים ייכנסו לחיים פרודוקטיביים, גם כאזרחים טובים, גם כאנשים
 שיכולים להתפרנס, ומשחררים עצמם מבחינה זו מלהיות קליינטים של לשכות
 העבודה לעבודות יזומות. הפרופורציה בין האנשים בעלי המקצוע ובין
 אלה מחוטרי המקצוע הולכת וגדלה מדי חודש לרעה. כאשר אתה בוחן מי
 הם דורשי העבודה, הרי מתברר שלמעלה מ-80% הם חטרי כל מקצוע, ורק
 הנותרים הם בעלי מקצועי או בעלי מקצוע חלשים. חובת המדינה היא הגדלת
 הקאדר המקצועי. העלייה הפולנית הביאה טקצועות אקדמאיים במספר רב,
 מקצועות מלאכה גם כן. אלה לא היו כל בעיה. אולם אותם היהודים שהיו
 סוחרים או מוכרים בצרכניה או פקידים - ברוד שפה הם צריכים לעבור לענף
 אחר. על כן יש להכשיר אותם לעבודה אחרת ולאמן אותם, למען יוכלו להיכנס
 לאחד המפעלים המוקמים עם התפתחות התעשייה.

י. טפיר: לכמה אנשים מכוונים שני הטעיפים האלה?

מר י. עילם:
אני מעריך שבשנה זו נוכל ללטור כ-8,000 איש מקצועות טובים, מהתחלה; וכ-4,000-5,000 איש בהשתלטויות, כלומר אנשים שלטור אצלנו לפני שנה, שנתיים או שלוש, ולא הצליחו להגיע לדרגה גבוהה.

י. טפיר:
האם אתה רוצה להגיד ש-30% מכל העולים בארץ הולכים להכשרה מקצועית?

מר י. עילם:
אני הבדלתי בין שני סוגים: בין הסתלמים ובין הלומדים בפועל.

לשאלתו של חבר הכנסת הרצפלד - על כך נדבר בפעם אחרת.

הי"ר י. גורי:
אולי אפשר לקבל תשובה לשאלה נוספת הנוגעת לתקציבו של משרד הסעד. השאלה היא: בזמן סוועדת השרים הכלכליים דנה בחלוקת הסכום וסיכמה שצריך להפריש סכום של 1.5 מיליון לירות למשרד הסעד, האם הפרויקציה של מספר העולים עמדה כבר לנגד עיני חברי הוועדה? על איזה בסיס נדונה השאלה של 1.5 מיליון לירות.

מר ד. בן-דור:
על בסיס של 100,000 עולים.

הי"ר י. גורי:
אם זה כך, מתעוררת השאלה אם כיום ברור כבר שזה לא 100,000 עולים, ואם התקציב בא לספק את מלוא הצרכים של משרד הסעד לפי חשבון מסויים, הרי מתעוררת שאלה השאלה שיש פחות 20% של עולים, ואולי יש מקום לאיזה חסכון.

י. טפיר:
ההגדלה למשרד הסעד היא בסך של 1.5 מיליון לירות. בדברי ההסבר מופיע פעמיים הסכום של 620,000 לירות, לגבי האחד יש פירוט, ולגבי השני - לא.

מר ד. בן-דור:
יש פה שני סעיפים עיקריים: האחד זה 880,000 לירות לעליה החדשה, זו תמיכה למשפחות עולים, סידור ילדי עולים במוסדות סגורים, סידור ילדי עולים בטעונות יום וגנים, ועבודה קהילתית. חוץ מזה יש עוד סכום של 620,000 לירות, שהוא מיועד להגדלת התמיכות לזקנים, הגדלת מיכסת התמיכות לאלמנות וילדיהן וטיפול במשפחות עולים שלא נקלטו בהתיישבות. אנחנו מגדילים את התמיכות למשפחות בשני כיוונים: א) בגלל העליה החדשה; ב) מפני שאנחנו מגדילים גם את התמיכות לעולים שכבר הגיעו לפני כן. בדברי ההסבר הפרדנו את שני הדברים. בתקציב הם מופיעים בטעיף אחד, כי גם אם אתה מוסיף משפחות וגם אם אתה מגדיל את הטיעור, זה מתווסף לאותו טעיף תקציבי.

הי"ר י. גורי:
הסכומים הם זהים באופן מקרי. אולם יש שאלה אחרת. על הכל יש ביאורים, על הסכום הראשון של 620,000 לירות - על זה אין ביאורים מפורטים, כיצד משתמשים בסכום הזה.

י. טפיר:
הסכום הכולל המיועד למשרד הסעד הוא 1.5 מיליון לירות. השירותים מוציאים 10,000 לירות. זה מופיע בדברי ההסבר בטעיף 4. למחלקה לארגון ופיקוח בלשכות יש הגדלה של 410,000 לירות. איפה זה מופיע בדברי ההסבר?

מר ד. בן-דור:
בתקציב הסך הכל למחלקה לארגון ופיקוח הוא 1,240,000 לירות הגדלה. היא כוללת 620,000 לירות לעולים חדשים; תוספת משפחות, וגם את 250,000 הלירות של הגדלת התמיכות לזקנים, וכן את הסכום של 170,000 לירות הגדלת התמיכות לאלמנות ו-200,000 לירות טיפול במשפחות עולים. יש כאן שני דברים: תוספת משפחות ותוספת תעריף.

הי"ר י. גורי:
לשאלה שלי נצטרך לקבל הסבר ממשרד הסעד.

י. טפיר:
אני מציע להשאיר את זה למחר, לא לדיון נוסף, אלא יש פה כמה נקודות שמחייבות בירור.

העברות מסעיה למעיה

תקציב פיתוח חקלאות לשנת הכספים 1957/58.

היו"ר י. גורי:

זה אישור טכני כמעט. נשאלת השאלה: לאחר קביעת השיטה ובירור העובדות, מה הן העובדות

ומה השיטה.

א. הרצפלד:

אני מבין את השינוי בנוגע למענקים. אבל החלק השני של ההלוואות - זה לא יכול להיות בתוך הסכימה של הקרן. אנחנו חשבנו שהקרן הזו תגדל, שלא יהיו בה 500 אלף לירות, אלא שיושגו גם כספים אחרים. אני שואל מדוע ההלוואות אינן יכולות להיות קרן.

י. קרבמן:

נוצרה קרן לכיסוי נזקים. מדוע צריך לבטל את הקרן הזו ולהפוך זאת למענקים?

י. ספיר:

בזמנו החלפנו דעות מה לעשות לענין של פגעי טבע. היתה דעה אולי ליצור קרן מצטברת שיכולה לעלות. היתה גם מחשבה לעשות ביטוח מפני פגעי טבע. ברור שזה אינו ניתן לביצוע, כי קשה מאוד יהיה לחייב את מישהו לשלם תשלומים עבור פגעי טבע שפוגעים רק במקום מסויים. עכשיו למעשה מתבטלת הקרן, ובמקום זה יש מפעם לפעם מענקים או הלוואות. השאלה היא האם נחקר הדבר כהלכה, האם יש סיכוי לקרן.

דבר שני: האם מדובר פה רק על פגעי טבע מסויים הפוקדים לא את כל הארץ?

י. וינר:

מדובר רק על הסערה שפגעה בצפון.

י. ספיר:

ומה עם פגעי טבע אחרים?

י. וינר:

יש סכום של 4 מיליון לירות לכותנה.

י. ספיר:

הסכומים המיועדים למענקים ולהלוואות היו מחולקים בתקציב, והתברר שיש צורך להגדיל את המענק ולהקטין לפעמים את ההלוואה. בקשר עם זה נשאר שיריים של תביעות שלא יכלו להיענות להן משום שהסכום לא הספיק. אני שואל מה גורל הענין הזה?

י. וינר:

ענין זה שייך למשרד החקלאות.

אני רוצה להסביר שאין פוגעים כאן בקרן, אלא שהקרן חתן מצדה גם מענקים. יש מקומות שלגביהם מחליט משרד החקלאות שהמענקים לא יחזירו את ההלוואה, לפי עקרונות.

א. בהיר:

אני מצטרף לבקשתו של מר ספיר שבנקש ממשרד החקלאות אינפורמציה בענין זה. אנחנו גם רוצים לדעת אם בכלל היה בירור בקשר עם הקמת הקרן לפגעי טבע.

היו"ר י. גורי:

איננו מסכמים בענין זה. נצטרך עוד לקבל הסבר. נעבור למכתב אחר.

תקציב משרד הבריאות לשנת הכספים 1957/58
מכתב משרד הבריאות מס' 4108 מיום 9.6.57

י. ספיר:

למעיה גביית חובות של דמי אשפוז משנים קודמות - חובות אלה אינם מפורטים בתוספת השלישית ולא בשום מקום אחר. הייתי רוצה לדעת: (א) מה סכום החוב; (ב) מה זאת אומרת, אם אלה חובות שלא גבו אותם, אינני יודע מה תהיה ההכנסה, אז איך זה כבר מקציבים סכום לעורך-דין? מה כל המבנה הזה?

היו"ר י. גורי: נאמר פה: לאחר שהטיפול המשפטי הסגור לא הצליח להביא לידי גביית החובות, הוחלט על ביצוע פעולה מרוכזת לגבייתם. הסכום לעיל מיועד להחזקת עורך-דין ולהוצאות אחרות. מסתבר שצריך להוציא סכום של 5,000 לירות על-מנת לגבות 5,000 לירות?

י. וינר: אין לנו סעיף גביית חובות משנים קודמות. בדרך כלל מכניסים את זה לסעיפי הכנסה קיימים במשרד הבריאות. אם יש בבית-חולים הכנסה מאיטפוז חולים, ובא תשלום על שנתיים קודמות - מכניסים את זה לאותו סעיף של משרד הבריאות. יש אומדן הכנסה לפי אומדן הוצאה. אם נכנס סכום של 20 לירות מחולה ששכב בבית-החולים לפני שנתיים, מכניסים הזה לסעיף הקיים השנה.

י. ספיר: התוספת השלישית פעם מתאזנת. מה יוצא עכשיו? האמת היא שבסעיף מסויים נכנס סכום יותר גדול ובסעיף זה נכנס סכום יותר קטן כי ההוצאה היתה והכנסה לא היתה, אחרת לא היה חוב. כלומר עברו על החוק במשך כל הזמן.

היו"ר י. גורי: אתה צריך להוציא 5,000 לירות. הכסף הזה איננו בתקציב, אתה רוצה להוציא אותו בעזרת התוספת השלישית. אז אתה אומר שתכניס 5,000 לירות ותוציא 5,000 לירות. אולי תכניס יותר, אבל אתה כותב 5,000 על-מנת לכסות סכום של 5,000 לירות שאתה צריך להוציא.

י. וינר: אנחנו פותחים עכשיו סעיף בסכום של 5,000 לירות, שבטוח שהוא ייכנס. אבל יש חובות שלא נגבו, בסכום של 300,000 לירות, חובות שמתווספים מהכומים קטנים של 10, 20 או 30 לירות. האוצר מניח שיהיה הכנסה של 200,000 לירות, אם יגשו לפעולת גביה רצינית. את הסכום הזה של 200,000 לירות שאנחנו מקווים לגבות - וכנראה שנגבה - לאחר שנגבה אותו, נבוא לוועדת הכספים ונבקש לתת רשות למשרד הבריאות להשתמש בו כהכנסה וכהוצאה כמו כל תוספת שלישית אחרת, במידה שנראה שזה ריאלי. עכשיו אנחנו מבקשים רק 5,000 לירות.

י. ספיר: אבל כיצד זה יתאזן?

י. וינר: יש למשרד עודף בהוצאה. הוא צריך לחסוך בהוצאה סכום כזה וכזה שלא נכנס אצלו בהכנסה. ההוצאה מוחנית בהכנסה. בשנה שעברה נתתי תוספת מהרזרבה, כי לא היתה להם הכנסה. ההוצאה נעשתה והיה צורך לכסות את הגרעון.

ז. סווייב: מאין הבטחון שהכסף שייכנס לא יוצא?

י. וינר: משרד הבריאות העלה את התעריפים. יש לנו חשבון מדוייק כמה צריך לקבל מהעלאת התעריפים או כמה נקבל על חשבון הכנסות משנים קודמות. מהעלאת התעריפים נקבל סכום של 586,000 לירות, ועוד 200,000 לירות - זה מספר משוער.

י. ספיר: נניח כפי שאתה אומר שהעוד הכנסה מסויימת בסעיף מסויים לא מנע בעבר את ההוצאה המקבילה. הכסף הוצא. מי יערוב לי שהסכום הזה של 200,000 לירות ייכנס ויירשם בסעיף זה של גביית הכנסות מחובות של שנים קודמות? אם באיזה מקום יהיה גרעון של 200,000 לירות, ויתברר שהסכום הזה ישנו במקום אחר, אז יבואו אלינו ויבקשו להעביר. אני לזה לא אמכים.

ס. חזני: אז זה יבוא לוועדה, ותוכל לא להסכים לאשר זאת.

היו"ר י. גורי: כאשר זה יבוא אפשר יהיה לדון על כך.

ה צ ב ע ה

הבקשה אושרה.

תקציב משרד החינוך והתרבות לשנת הכספים 1957/58
מכתב משרד החינוך והתרבות מס' 120 מיום 2.6.57

י. ספיר: מדובר פה על בתי-ספר יסודיים ביישובי עולים, החזקה, בדק-בית ותיקונים. אני יכול להניח שבתי-ספר אלה זקוקים לזה. אז מה עושים פה? באים להקטין את הסכום הדרוש למטרות אלו כדי לאפשר לטהנדס לפקח על התיקונים שאינם נעשים. אינני מבין זאת. כיצד ייתכן להוריד מסעיף בדק-בית כדי לרכוש מכוננית?

היו"ר י. גורי: ההסבר הוא פשוט מאד. שר החינוך בוודאי היה מודה לנו אילו אישרנו לו סכום של 11,100 לירות למטרת רכישת מכוננית. אין לו מאין להשיג את הסכום הזה. אז הוא עושה חשבון שמוטב לו לצמצם את התיקונים ובלבד להפיק את התועלת שהוא יכול להפיק על-ידי כך שיהיה פיקוח יותר יעיל על בדק-הבית וכו'.

י. ספיר: אני מבקש לדעת מהו סכום ההחזקה, בדק-בית ותיקונים, בתקציב?

י. וינר: הסכום להחזקה הוא 660,200 לירות.

י. ספיר: אני רוצה לדעת כמה זה בדיוק בדק-בית ותיקונים.

ש. דיין: נדמה לי שהמכתב הזה כבר היה לפנינו פעם אנחנו החלטנו בזמנו שאיננו מקבלים את התיקון הזה.

ש. בזק: זה אמנם היה לפני הוועדה, אולם היא לא דחתה את זה באופן מוחלט, אלא הביעה את אי-שביעות רצונה מכך.

ש. דיין: אז מדוע סביאים את זה שוב? אפשר היה להבין שאם ארבעה או חמשה אנשים התנגדו לזה אז, שהחלטה היא שלילית. יש צורך בטהנדס - יקח את זה מאין שהוא רוצה, אבל לא מהסעיף הזה. יש בתי-ספר במקומות רחוקים ובידחים, מורה אין שם, מזה לא צריך לקחת עבור רכישת מכוננית. חסרה מכוננית - יקח את זה מאחד הסעיפים של המיליונים הרבים של משרד החינוך.

א. הרצפלד: נשאלה בשעתו השאלה האם הסכום הזה אינו יכול להילקח מהתקציב הכללי, אלא על חשבון בתי-ספר יסודיים ביישובי עולים. האם אתה רוצה להגיד שזה מהתקציב של החזקה?

י. וינר: מתקציב החזקה של בתי-ספר יסודיים ביישובי עולים. אנחנו נותנים לבתי-ספר ביישובי עולים סכום של 4.86 מיליון לירות. מזה יש להחזקה סכום של 660,200 לירות, והיתר - משכורת מורים. סעיף החזקה מחולק לפרטים, ויש סעיף שבקרא בדק-בית ותיקונים, בסכום של 75,000 לירות. משרד החינוך מבקש לא לפגוע ביתר הסעיפים שהם טיולים לילדי עולים, הסעת מורים, שירות. הוא מבקש לקחת את זה מהסעיף הזה, כדי להקדיש יותר תשומת לב לתיקונים באותם בתי-הספר.

היו"ר י. גורי: קודם כל אני רוצה להעיר שזוהי טעות להעסיק את ועדת הכספים בענין זה, ולא ועדת משנה.

יש ברשות משרד החינוך תקציב זעום והוא מתחלק לצרכים שונים. כל צורך הוא חיוני ודוחק. משרד החינוך, שנמצא תחת לחץ כבר של כל אחד מהצרכים האלה, אינו מוצא דרך להסתדר אחרת, אלא באחת משתי הדרכים: או מהרזרבה של שר האוצר או מתקציב נוסף, או לקמץ בסעיף אחר. ועדת הכספים אינה יכולה להיכנס לנבכי התקציב על כל פרטיו ולומר לו שהוא יכול לקחת את הסכום הזה ממקום אחר. בענין כזה צריך לעטוף ועדת משנה, ולכן זה יועבר אליה.